

**Vuorokausilepo ja vapautus työvuoroluettelon laadintavollisuudesta.
Dnro 9/2020, annettu 2.7.2020**

Oikaisuvaatimus hylättiin.

Oikaisuvaatimuksen tekijä: X Oy, asiamiehenään asianajaja A

Vireille 3.6.2020

Oikaisuvaatimuksen kohde:

Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen päätös dnro LSAVI/3213/2020, joka on annettu 29.4.2020 (pätös korvaa aluehallintoviraston 13.1.2020 antaman päätöksen).

Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on käsitellyt uudelleen työneuvoston 9.3.2020 tekemällä päätöksellään palauttaman X Oy:n poikkeuslupahakemuksen. Aluehallintovirasto on hyväksynyt lupahakemuksen osittaisena ja myöntänyt luvan teettää poikkeuksellista säännöllistä työaika seuraavilla ehdoilla:

- ”1. Lupa on voimassa ainoastaan satunnaisten sotilaallisten – ja valmiusharjoitusten aikana, korkeintaan 14 vrk kerrallaan.
2. Säännöllisen työvuoron pituus on enintään 15 tuntia siten, että tehollinen työaika työvuoroa kohden on enintään 10 tuntia.
3. Työnantajan on varmistettava, että työ säilyy laadultaan aika ajoin tehtävänä luvan voimassaolon ajan.
4. Jokaista työvuoroa tulee seurata vähintään 9 tunnin keskeytymätön lepoaika (vuorokausilepo).
5. Työajan tulee tasoittua harjoituksen keston aikana keskimäärin enintään 40 tuntiin viikossa, kuitenkin enintään kahden viikon (14 vrk) aikana.
6. Säännöllisen työvuoron lisäksi tehtävä työ on ylityötä. Ylityöstä maksetaan kahdelta ensimmäiseltä tunnilta 50 prosentilla ja seuraavilta tunneilta 100 prosentilla korotettu palkka.
7. Työntekijöiden kuormittumista tulee valvoa ja tarpeen vaatiessa puuttua siihen työnjohdollisin keinoin.

Muilta osin on noudatettava soveltuvia työ- tai virkaehtosopimuksia sekä työaikalain säännöksiä, ellei niistä ole myönnetty poikkeuslupaa tai pätevästi muuta sovittu. Myönnetty poikkeuslupa voidaan peruuttaa, jos luvan myöntäminen on perustunut virheellisiin tietoihin tai olosuhteet ovat luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttuneet.”

Päätöstä, erityisesti sen ehtoa numero 5 perustellaan seuraavasti: ”Työaikalain (872/2019) mukaan aluehallintovirasto voi määräämillään ehdoilla myöntää luvan poiketa 5 §:n mukaista säännöllistä työaika ja 25 §:n mukaista vuorokausilepoa koskevista säännöksistä työssä, jota tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön siten, että työntekijälle 25 §:n mukaisten korvaavien lepoaikojen toteutuminen välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen turvataan. Aluehallintovirasto on lupaehdokäytännössään pääsääntöisesti edellyttänyt 24 tunnin pituisen työvuoron jälkeen kolmen vuorokauden yhdenjaksoisen lepoajan antamista välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen. Kun nyt käsiteltävänä olevassa poikkeuslupahakemuksessa on kyseessä merkittävästi lyhyempi työvuoro, työnantaja varmistaa yhdenjaksoisen 9 tunnin lepoajan toteutumisen jokaisen työvuoron jälkeen ja kun kyseistä

vuorojärjestelyä teetetään satunnaisesti ja vain lyhyitä jaksoja kerrallaan, voidaan vuorokausilepoa lyhentää työn järjestelyistä johtuvasta syystä työaikalain mukaisesta 11 tunnin pääsäännöstä 9 tuntiin jäljempänä mainituin ehdoin ilman, että korvaavaa lepoaikaa annettaisiin välittömästi työvuoron jälkeen. Vuorokausilevon lyhentämistä 9 tuntiin edellä kuvatun järjestelyn mukaisesti puoltaa myös lupaehto, jonka mukaan 15 tunnin työvuorosta voi tehollista työaikaa olla vain 10 tuntia.”

X Oy pyytää, että työneuvosto ensisijaisesti oikaisee tai velvoittaa aluehallintoviraston oikaisemaan poikkeuslupaa siten, että poikkeuslupan lupaehto 5 poistetaan. Toissijaisesti yhtiö vaatii, että työneuvosto oikaisee tai velvoittaa aluehallintoviraston oikaisemaan poikkeuslupaa siten, että lupaehdossa 5 oleva tasoittumisjakso määrätään neljän (4) kuukauden pituiseksi.

X Oy tuo esille, että sotilaallisia harjoituksia ja valmiusharjoituksia järjestetään vuosittain noin 15–20 kappaletta eri puolella Suomea ja ne on tarkoitettu kestämaan vähintään 24 tuntia. Keskimäärin harjoitukset kestävät noin 5–14 vuorokautta kerrallaan. Vuonna 2018 yksittäiselle työntekijälle kertyi harjoitusvuorokausia keskimäärin 12 kappaletta. Nyt aluehallintovirasto on myöntänyt poikkeuslupan järjestelylle, jossa harjoitukseen osallistuvan työntekijän säännöllisen työvuoron pituus voi olla enintään 15 tuntia, jolloin vuorokausilevon tulee olla vähintään yhdeksän (9) tuntia. Aluehallintovirasto on kuitenkin edellyttänyt lupaehdossa numero 5 edellyttänyt, että työntekijän työajan tulee tasoittua harjoituksen keston aikana keskimäärin enintään 40 tuntiin viikossa, kuitenkin enintään kahden viikon (14 vrk) aikana.

Yhtiön näkemyksen mukaan edellä mainitun lupaehdon tarkoittaman tasoittumisjakson pituus on kohtuuttoman lyhyt ja erittäin vaikeasti toteutettavissa. Esimerkiksi sellaisen harjoituksen aikana, jonka kestoksi on harjoituksen toimeenpanevan viranomaisen toimesta määrätty yksi (1) viikko eli seitsemän (7) vuorokautta, työntekijä voisi työskennellä vain kahden (2) täyden 15 tunnin mittaisen työvuoron ajan ja kolmantena vuorokautena 10 tunnin mittaisen työvuoron ajan. Tämän jälkeen työntekijän tulisi odottaa leiri- tai muussa vastaavassa majoituksessa lähes neljän (4) päivän ajan ennen kotiinpaluuta. Edellä mainittu tilanne on sekä yhtiön että työntekijän näkökulmasta kohtuuton.

Sotilaallisia harjoituksia järjestetään ympäri Suomea erilaisissa maasto-olosuhteissa, joten työntekijöillä ei välttämättä ole mahdollisuutta lähteä oma-aloitteisesti harjoituspaikalta ”työvuorokausien tultua täyteen”, vaan kuljetukset järjestetään turvallisuussyistä pääsääntöisesti yhteiskyydityksinä silloin, kun harjoitus joko päättyy tai henkilöstöä vaihdetaan kesken harjoituksen. Edellä esitetty malli johtaakin siihen, että työntekijät eivät ole halukkaita lähtemään harjoitukseen, mikäli heidän työskentelyaikansa rajoittuu vain noin kolmeen (3) työvuoroon, mutta he joutuvat oleskelemaan harjoitusalueella huomattavasti pidempään. Lisäksi yhtiön tulisi varata harjoitukseen huomattavasti aiempaa enemmän henkilökuntaa, mikä osaltaan sekä nostaa kuluja että vaarantaa alueella oleskelevien työntekijöiden turvallisuuden. Erityisesti sotilaallisen harjoituksen aikana harjoituspaikalla tulee työntekijöiden turvallisuuden takaamiseksi välttää kaikkea ylimääräistä liikkumista.

Lupaehto on kohtuuton myös siinä tapauksessa, että harjoitukseen osallistuneen työntekijän työajan tulisi tasoittua keskimäärin enintään 40 tuntiin 14 vuorokauden aikana. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että mikäli työntekijä on harjoituksessa viiden (5) päivän ajan työskennellen poikkeusluvassa tarkoitettusti 15 tunnin työvuoroissa, hänen viikkotyöajakseen muodostuisi 75 tuntia. Jotta työaika tasoittuisi enintään 40 tuntiin 14 vuorokauden ajanjakson aikana, työntekijä voisi seuraavan viikon aikana työskennellä vain viiden (5) tunnin ajan. Tämä johtaisi töiden järjestelyjen kannalta kohtuuttomaan tilanteeseen harjoitusta seuraavalla viikolla, sillä harjoitukseen

osallistuva työntekijä ei tällöin olisi työnantajan käytettävissä tavanomaisiin työtehtäviinsä normaalilla työpaikallaan. Tämä edelleen johtaisi siihen, että harjoitukseen lähtijöiden määrä vähenisi kiireellisinä työskentelyaikoina merkittävästi. Tilanne muodostuisi aiemmin kuvatulla tavalla kohtuuttomaksi myös niissä tapauksissa, joissa harjoituksen pituudeksi on harjoituksen toimeenpanevan viranomaisen toimesta määrätty viittä (5) päivää pidempi harjoitusaika, kuten esimerkiksi 10 päivää. Tällöin työntekijä voisi edellä mainitun 10 päivän harjoitusaikana työskennellä vain viitenä (5) päivänä (oletuksena on, että työvuoron pituus on 15 tuntia). Jäljelle jäävien viiden (5) harjoituspäivän aikana työntekijä ei saisi lainkaan työskennellä, kuten ei myöskään sitä seuraavien neljän (4) päivän aikana, jolloin työntekijän tulisi palata tavanomaiselle työpaikalleen. Tällainen tilanne olisi töiden järjestelyiden kannalta kohtuuton.

Asianosaisten kuuleminen

Työneuvostosta ja eräistä työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (400/2004) 10 §:n mukaan työnantajan on varattava ennen aluehallintoviraston päätöstä työehtosopimuslain (436/1946) nojalla sitovan työehtosopimuksen perusteella valitulle asianomaiselle luottamusmiehele tai työsuopimuslain (55/2001) 13 luvun 3 §:ssä tarkoitettulle luottamusvaltuutetulle mahdollisuus tulla kuulluksi asiassa joko suullisesti tai kirjallisesti. Jollei työpaikalla ole luottamusmiestä tai luottamusvaltuutettua, kuulemismahdollisuus on varattava työsuojeluvalluutetulle, ja jollei tätäkään ole, kuulemismahdollisuus on varattava kullekin työntekijälle, jota päätös koskee.

X Oy on varannut yrityskohtaisille päaluottamushenkilöille B:lle (YTH), C:lle (TH) ja D:lle (TT) tilaisuuden tulla kuulluksi asiassa. Oikaisuvaatimuksen yhteydessä mainitut edustajat ovat ilmoittaneet puoltavansa oikaisuvaatimusta edellyttäen, että ”työajan enimmäismäärän tasoittumisjakson tulisi olla minimissään työaikalain 18 §:n määräysten mukainen ja mielellään X:ssa työehtosopimusten perusteella yleisesti käytössä oleva tasoittumisjakso.”

Työneuvoston päätös:

Oikaisuvaatimus hylättiin.

Päätöksen perustelut

1.1.2020 voimaan tulleen työaikalain (872/2019) 5 §:n 1 momentin mukaan säännöllinen työaika tulee järjestää enintään kahdeksaksi tunniksi vuorokaudessa ja keskimäärin enintään 40 tunniksi viikossa. Lain 25 §:n 1 momentin mukaan työntekijälle on annettava jokaisen työvuoron alkamista seuraavan 24 tunnin aikana vähintään 11 tunnin pituinen keskeytymätön lepoaika varallaoloaikana tehtyä työtä lukuun ottamatta. Työaikalain 39 §:n 1 momentin 1 kohdassa on kuitenkin säädetty mahdollisuudesta poiketa edellä mainituista säännöksistä aluehallintoviraston myöntämällä luvalla.

Aluehallintovirasto voi siis määräämillään ehdoilla myöntää luvan poiketa 5 §:n mukaista säännöllistä työaikaa ja 25 §:n mukaista vuorokausilepoa koskevista säännöksistä. Edellytyksenä on

kuitenkin aina se, että kysymys on työstä, jota työtä tehdään vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Jos lupa myönnetään, on myös työaikalain 25 §:n mukaisten korvaavien lepoaikojen toteutuminen turvattava työntekijälle välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen.

Aluehallintovirasto on myöntänyt X Oy:lle luvan lyhentää vuorokausilepoa 11 tunnista yhdeksään (9) tuntiin. Lupaehdon 4 mukaan vähintään yhdeksän tunnin pituisen keskeytymättömän lepoajan (vuorokausilepo) on seurattava jokaista työvuoroa. Lisäksi luvassa on edellytetty, että työaika tasoittuu harjoituksen keston aikana keskimäärin enintään 40 tuntiin viikossa, kuitenkin enintään kahden viikon (14 vrk) aikana (lupaehto 5).

Työaikalain 39 §:n 1 momentin mukaan aluehallintovirasto voi myöntää luvan lyhentää vuorokausilevon pituutta. Aluehallintovirastolla ei ole kuitenkaan oikeutta myöntää poikkeuksia vaatimukseen, jonka mukaan korvaava lepoaika tulee antaa välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen. Säännöksen esitöissä korostetaan, että poikkeusluvassa on turvattava työntekijälle 25 §:n mukaisten korvaavien lepoaikojen toteutuminen välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen (HE 158/2018 vp, s. 121 ja s. 195). Mainittu vaatimus on työneuvoston käsityksen mukaan ymmärrettävä niin, että luvassa on oltava ehto, jolla turvataan lain mukaisen korvaavan lepoajan toteutuminen *välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen*.

Nyt käsillä olevassa tapauksessa lupaehdoissa ei ole nimenomaisesti määrätty sitä, miten mahdollisesti saamatta jäänyt vuorokausilepo korvataan työvuoron päättymisen jälkeen. Lupaehdossa 5 asetetun työajan tasoittumista koskevan vaatimuksen voidaan kuitenkin katsoa turvaavan myös korvaavan lepoajan toteutumista. Kun poikkeusluvassa on aina oltava ehto korvaavien lepoaikojen toteutumisesta, ei lupaehdon 5 poistaminen ole mahdollista. Näin ollen yhtiön ensisijainen vaatimus ehdon poistamisesta kokonaan on hylättävä.

X Oy on vaatinut toissijaisesti sitä, että työneuvosto oikaisee tai velvoittaa aluehallintoviraston oikaisemaan poikkeuslupaa siten, että lupaehdossa 5 oleva tasoittumisjakso määrätään neljän (4) kuukauden pituiseksi. Kuten yllä on tuotu esille, on mahdollisesti lyhennetyn vuorokausilevon korvaava lepoaika turvattava työaikalain mukaan *välittömästi* työvuoron päättymisen jälkeen. Luvan kohdassa 5 olevan ehdon mukaan työajan tulee tasoittua enintään 40 tuntiin viikossa enintään kahden viikon (14 vrk) aikana. Tämän ehdon katsotaan johtavan myös siihen, että vaatimus korvaavan lepoajan toteutumista välittömästi työvuoron päättymisen jälkeen täytyisi.

Näin ollen työneuvosto ei katso mahdolliseksi pidentää ehdossa asetettua 14 vuorokauden pituista enimmäisaikaa neljään kuukauteen ja hylkää myös yhtiön toissijaisen vaatimuksen.

Sovelletut lainkohdat

Työaikalain (872/2019) 5, 25 sekä 39 §:n 1 momentin 1 kohta.

Päätös on ja se perustuu puheenjohtaja Ahtelan sekä jäsen Nyysölän ja varajäsenten Romo, Vattulainen ja Virtanen mielipiteeseen.